

6.12.2009

Suomalaisella ei ole tapana toivottaa "iloista itsenäisyyspäivää", itsenäisyyspäivänä toivotetaan vain "hyvää". Jouluna, joka on luterilaisten suurin pyhä, tai pääsiäisenä, jota ortodoksit viettävät arvokkaimpana juhlanään, on aivan sallittua ja tavanomaista toivottaa "iloista ja hauskaa joulua" tai "iloista ja hauskaa pääsiäistä". Mutta "iloista ja hauskaa itsenäisyyspäivää" tuntuu suomalaisesta vieraalta.

Miksi näin? Ilman psykohistorian opintojakoin uskaltanee ihan maallikkopohjalta arvella, että tapamme suhtautua itsenäisyyspäivään muokkautui paljolti niistä historian sattumuksista, joiden 70-vuotismuistoa paraikaa vietämme.

Minulla ei ole perhepiiristä saatua kokemuksellista tietoa Talvisodasta. Isäni ei Talvisotaan osallistunut, vaan 23-vuotias A-kuntoisuusluokan alikersantti oli komennettu vartiopäälliköksi Tampereelle, Härmälän Lentokonetehdaalle. Ymmärtääkseni tilanne oli hänestä, terveestä nuoresta miehestä kovin kiusallinen, mutta se kiusa hävisi sitten kyllä melko pian neljäksi vuodeksi Jatkosotaan.

Historiasta kuitenkin tiedämme, että keskiviikkona 6.12.1939 ei Suomessa juhlittu itsenäisyyttä. Sotaa oli tuolloin käyty viikko. Taipaleessa taisteltiin, siviilissä oltiin viranomaismääräyksen mukaan töissä.

Itsenäisyyttä oli toki juhlittu aikaisempina vuosina, olihan itsenäisyys ilman muuta suomalaisille iso asia, vaikkei sitä ehkä aivan ensi alkuun niin huomannutkaan. Kun Svinhufvudin senaatti joulukuun 4. 1917 antoi eduskunnalle esityksen Suomen julistamisesta itsenäiseksi, asialla ei elämöity, vaan esityksestä kerrottiin lehdissä yksipalstaisella uutisella.

Vertailun vuoksi, kun aamun lehti erehtyi 60 vuotta myöhemmin kertomaan Elviksen kuolemasta niinikään vain yhdellä uutispalstalla, näin merkittävän asian vähättelyä paheksutaan edelleen.

Itsenäisyyspäivän vietto oli alkuvuosina ollut kuitenkin hyvin hillittyä. Nykymuotoista presidentin vastaanottoa ei tunnettu, parhaassa tapauksessa presidentti oli kutsunut kahvitettavakseen valtakunnan ylimmän virkamiesjohdon. Ja kun oli pitkään se kieltolakikin.

Nuoressa tasavallassa oli ensimmäisinä vuosikymmeninä ollut muutakin juhlittavaa kuin itsenäisyys. Sotaväki juhli paraatein toukokuun 16:ntena, sehän oli päivä, jolloin kansalaissodan valkoiset 1918 marssivat Helsinkiin, mutta se traditio loppui tunnetuista syistä vuoteen 1939.

Sotien aikana ei juhlittu, Paasikiven presidenttikaudella tuli pöytään booli, Kekkonen alkoi kutsua mukaan urheilijoita, komeljanttareita, joskus jonkun missin tai lentoemännän, ja loppu on, kuten tiedämme, nykyistä hysteriaa.

Mitä sitten juhlia maassa jos ei itsenäisyyttä?

Muissa pohjoismaissa harrastetaan itsenäisyyspäivien sijasta kansallispäiviä.

Tanska on Euroopan vanhin monarkia kaukaa ajoilta, jolloin vuosilukujen ilmaiseamiseen tarvittiin vain kolme numeroa. Kansallispäiväänsä se viettää kuitenkin paljon myöhäisemmästä syystä, maan ensimmäisen, 1800-luvun puoliväliin ajoittuvan perustuslain päivänä 5. kesäkuuta.

Ruotsi juhli pitkään kansallispäivänään Ruotsin lipun päivää heti tanskalaisten jälkeen 6.6., nyttemmin myös virallisesti kansallispäivänä. Sitä seuraavana päivänä, siis 7. kesäkuuta on Norjan itsenäisyyspäivä. Tuona päivänä se vuonna 1905 itsenäistyi, mutta kansallispäiväänsä norjalaiset viettävät jo toukokuussa, tanskalaisten tapaan 1800-luvulta peräisin olevan oman perustuslakinsa päivänä.

Islantilaiset puolestaan viettävät kansallispäivänään erään 1800-luvun poliitikon ja itsehallintomiehen syntymäpäivänä. Miehen nimeä en edes yritä lausua.

Suomen tapaan itsenäisyyspäivää juhlitaan muun muassa Yhdysvalloissa, eikä sillä juuri muuta mahdollisuutta olekaan. Yhdysvallathan ei ole kansallisvaltio, eikä kansallispäivää ole etnisesti niin rikkaalta väestörakenteelta edes mahdollista viettää.

Niinpä kansallistunteen asemesta yhdysvaltalaisen yhteiskunnan läpäisevä ajatus onkin isänmaallisuus, patriotismi. Kansalaisen arjessa se konkretisoituu muun muassa tavassa, jolla valtiolliset symbolit otetaan pingottamatta ja luontevasti osaksi jokapäiväistä elämää.

Amerikkalaiset liputtavat innokkaasti, joka paikassa, ja näin suomalaisesta näkökulmasta tekisi melkein mieli sanoa, miten sattuu. Tähtilipun raitainen sini-puna-valkoisuus on paljon käytettynä visuaalisena elementtinä ja rikasteena tunnettu kaikkialla maailmassa.

Kansallislaulunsakin amerikkalaiset esittävät suoraan tähtilipulleen.

No, jos amerikkalaiset liputtavatkin vähän miten sattuu, suomalaiset eivät aina satu liputtamaan lainkaan. Kun koiramme teki tänä aamuna kohta yhdeksän jälkeen kanssani lyhyen verryttelylenkin triangelilla Koivuniementie-Niittyrinta-Marjaniementie, huomasin asian, jota en ollut

aiemmin pannut merkille: uudisrakennusten pihoissa ei enää näe juurikaan lipputankoja.

Laskeskelin reitin varrelta lippusalot, niitä oli puolisen tusinaa. Tänään itsenäisyyspäivän aamuna yhdessä niistä oli Suomen lippu.

Voisiko syy tähän nihkeyteen olla se, että Suomessa liputtaminen on ollut perinteisesti hyvin säädeltyä. Liputusohjeet olivat pitkään niin sanellun yksityiskohtaiset ja seikkaperäisen pilkuntarkat, että niiden tulkinnan on täytynyt olla ongelmallista jopa Kelan korvauskäsittelijälle.

Nyttemmin liputtaminen osataan ottaa jo vähän rennommin. Heti aamusta Suomen lippu osuu silmiin maitopurkin kyljestä. Urheilutilaisuuksissa näkee nykyään heilutettavan itse tehtyjä sinivalkoisia Suomen lippuja, joiden geometriset suhteet eivät aina ole tyystin kohdallaan, eikä värimaailmakaan menisi läpi spektrofotometrisestä mittauksesta, mutta niistä ei enää juurikaan jakseta nipottaa.

Itse asiassa viimeinen lippukohu taisi nousta siitä yhdestä takavuosien pornokuninkaasta, joka poseerasi lehdessä sinirivistivalkoisissa tangoissa. Veijari oli sen verran jyvällä, että ymmärsi lippuja kyllä pidettävän tangoissa, mutta oli jotenkin käsittänyt tangot väärin.

Vaikka luontevampi ja välittömämpi suhtautuminen näissä asioissa olisikin paikallaan ja vaikka haluttaisiin olla kuinka kansanvälisiä, kaikkia kansallisen sopivaisuuden rajoja ei kuitenkaan sopisi ylittää.

Yhdysvalloista on Suomeen levinnyt viime vuosina tapa laulatuttaa muun muassa jääkiekko-ottelujen alussa yleisöllä Maamme-laulu. Siinä sitä yritetään puolivillaisen esilaulajan jäljessä ja lippahattu väärinpäin päässä muistella sanoja "ei laaksoa ei kummolaa", vai miten ne nyt meni. En yleensä kannata kieltoja, mutta tässä olisi kyllä penaltin paikka. Jääkiekko-ottelun aloittamisessa Maamme-laululla on samaa hienotunteista eleganssia kuin veisata adventtikirkossa Hoosiannan asemesta "Helan går".

Kun amerikkalaiset laulavat lipulleen siis tuon tuostakin, suomalaiset esittävät omaa Lippulauluaan paljon harvemmin.

Tunnetuin tilaisuus on itsenäisyyspäivän aamuna kello 9 Tähtitorninmäellä tapahtuva lipunnosto. Se radioidaan, mikä on sikäli huomaavaista, että silloin on aina pimeätä, useimmiten joko tuulee, sataa räntää tai muuten vain vihmoo, joten televisiointi voisi antaa harhaanjohtavan kuvan suomalaisesta juhlahumusta. Kaiken lisäksi takavuosina jotkut koltiaiset olivat käyneet vetämässä lippunarut solmuun, joten niitäkin pitää nykyään siinä kaiken ohessa ennättää vahtimaan.

Kun ulkoiset olosuhteet itsenäisyyspäivän viettoon ovat siis meillä yleensä kaikkea muuta kuin ns. iloisen välimerelliset, toisinaan on tehty aloitteita tilanteen korjaamiseksi.

Kansallispäivää Suomessa ei oikein voi ajatella. Silloinhan sitä pitäisi viettää 19.7. sen päivän muistoksi, kun Venäjän keisari Aleksanteri I nosti Suomen Porvoon valtiopäivillä kansakuntien joukkoon. Se olisi jo sillään melkoinen henkinen hyppäys nykyisestä itsenäisyyspäivästä, joka muistuttaa ennen muuta siitä, että Venäjältä päästiin eroon. Erityisen kinkkiseksi tilanne olisi käynyt takavuosina, kun maan korkeimmassa johdossa oltiin enemmän tai vähemmän pakotettuja levittämään käsitystä, että sehän oli suuri Lenin, joka antoi pienelle Suomelle itsenäisyyden.

Myöhemmiltä vuosilta lienee tunnetuin Kalevi Sorsan ehdotus heinäkuun 17:ntenä vietettäväksi Kansanvallan päiväksi. Valtionhoitaja Mannerheim hyväksyi 90 vuotta sitten juuri tuona samaisena kesäpäivänä Suomen hallitusmuodon.

Sorsan ajatus ei ottanut tulta, eikä ihme, puoli Suomea on juuri tuolloin tiiviisti mökeillään.

Yhtä huonosti kävi sille Eino Uusitalon hyödyllistä idiotismia huokuvalle esitykselle, että Suomi alkaisi viettää toista itsenäisyyspäivää 19.9. jatkosodan lopettaneen Moskovan välirauhan kunniaksi.

Ilmeisesti Uusitalo ei ollut testannut ideaansa puolisolllaan. Rouva olisi voinut kertoa, että kaksi itsenäisyyspäivää tietää kahta presidentin vastaanottoa, mikä taas tietää kahta pitkää iltapukua ja kahta rahanmenoa, sillä ei samalla mekolla voi esiintyä kahta kertaa, ja sitä paitsi, jaksako Suomen kansa katsella kahta kertaa vuodessa vajaan kolmen kuukauden sisällä kahta tuntia kättelyä.

Näkökulmasta riippuen tätä itsenäisyyspäivää joko varjostaa tai valaisee Talvisodan 70-vuotismuisto. Näkökulmasta riippumatta voi kuitenkin samalla sanoa, että tilanne on tänä päivänä monella tapaa toinen. Konfliktit ovat erilaisia, niiden seuraukset ovat erilaisia. Kuvaavana tällä ajalle voi ehkä pitää sitä, että taannoisessa Venäjän ja Georgian välisessä sodassa, jollaisia Neuvostoliitto kutsui 70 vuotta sitten rajaselkkauksiksi, tässä sodassa ensimmäinen kaatunut oli Georgian puolustusministeriön verkkosivut.

Suomalaisen karun isänmaallisuuden eräänlaisena uskontunnustuksena on pidetty Aleksis Kiven sanoja Jukolan Eerosta:

"Synnyinmaa ei ollut hänelle enää epämääräinen osa epämääräisessä maailmassa, ilman mitään tietoa missä ja minkälainen. Vaan tiesipä hän missä löytyi se maa, se kallis maailman-kulma, jossa Suomen kansa asuu, rakentelee ja taistelee ja jonka povessa lepäsivät isiemme luut. Hän tiesi sen rajat, sen meret, sen salaisesti hymyävät järvet ja nuo risu-aitoina juoksevat hongistoiset harjanteet. Kotomaamme koko kuva, sen ystävälliset äidinkasvot olivat ainiaksi painuneet hänen sydämensä syvyyteen. Ja tästä kaikesta syntyi hänen tahtoonsa halua ja pyrkimistä kohden maamme onnea ja parasta."

Nyt on pakko sanoa, voi Eero, Eero, Jukolan Eero, yksi sinulta puuttuu: ymmärrys Suomesta brändinä.

Niinpä, samalla kun emme näinä päivinä voi olla muistamatta ja muistelematta niitä 70 vuoden takaisia viikkoja, jolloin suomalaisten suurin huoli oli isänmaasta ja itsenäisyydestä, emme voi välttyä huomaamasta, miten tänään tulee olla huolestunut aivan muusta asiasta: Suomen brändistä.

Nopealiikkeinen ulkoministerimme on jo ehtinyt kutsua kokoon erityisen valtuuskunnan, johon on kerännyt kaikki valtakunnan päivystävät viisaat ylivisionääri Jorma Ollilan johdolla pohtimaan Suomen brändiä. Ollilan täytyy olla viisas mies; jos lehtitietoihin on uskomista, ja miksei olisi, Ollila tiesi jo kymmenen minuutin televisionkatselun jälkeen, kuka voittaa Diilin.

Ennen aikaan Suomella ei brändiä ollut, tai oli, mutta sitä ei tarvinnut erikseen tehdä. Se syntyi oman toimen ohessa maasta, joka maksoi velkansa ja nousi yhtenäisenä ja asiaansa uskoen puolustamaan itsenäisyyttään ulkopuolista aggressiota vastaan.

Nyt Suomi on siis tarkoitus brändätä työryhmävoimin globaaliksi mallimaaksi.

No, tällaiset erilaiset mallihommat tuntuvat olevan nykyään perin suosittuja. Televisiokin on täynnä ohjelmia, joissa etsitään milloin erilaisia supermalleja, milloin haussa on Suomen huippumalli. Puhumattakaan, että Suomi saattaa olla ainoa maa, jonka itsenäisyysjuhlien virallisessa tv-selostamossa istuu asiantuntijana huipputason muotisuunnittelija.

Ajattelin kuitenkin päättää nämä huippumallijutut tänä päivänä tylyyn toteamukseen, ettei monien suomalaisten mielestä tästä maasta ole vielääkään löytynyt toista sellaista huippumallia kuin 70 vuoden takainen malli Cajander, ja näissä merkeissä rohkenen toivottaa kaikille iloista ja mallikasta itsenäisyyspäivää!